

Міністерство охорони здоров'я України
Вінницький національний медичний університет ім. М.І. Пирогова

Затверджено Вченою радою

ВНМУ ім. М.І. Пирогова

Протокол № 10 від 31 травня 2024р.

Голова Вченої ради

проф. Вікторія ПЕТРУШЕНКО

ОК 5 ЛАТИНСЬКА МОВА ТА МЕДИЧНА ТЕРМІНОЛОГІЯ

Примірна програма навчальної дисципліни

підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти

кваліфікації освітньої «Магістр медицини»

кваліфікації професійної «Лікар»

галузі знань 22 «Охорона здоров'я»

спеціальності 222 «Медицина»

2024 рік

Розроблено: Вінницький національний медичний університет ім. М.І. Пирогова

Кафедра латинської мови та медичної термінології

Розробники:

С.І. Тихолаз, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри латинської мови та медичної термінології Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова

Г.Т. Михайлюк, старший викладач, завуч кафедри латинської мови та медичної термінології Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Г.Л. Василенко, кандидат філологічних наук, професор, завідувач кафедри українознавства Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова

О.М. Бєляєва, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри іноземних мов з латинською мовою та медичною термінологією Полтавського державного медичного університету

Розглянуто на засіданні кафедри латинської мови та медичної термінології ВНМУ ім. М.І. Пирогова

Протокол від “ 22 ” _____ квітня _____ 2024 року № 10

Обговорено і рекомендовано центральною методичною координаційною радою до затвердження Вченою радою ВНМУ ім. М.І. Пирогова

Протокол від “ 15 ” _____ травня _____ 2024 року № 8

Примірна програма вивчення навчальної дисципліни «Латинська мова та медична термінологія» складена відповідно до ОПП «Медицина» (2023) другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 22 «Охорона здоров'я» спеціальності 222 «Медицина» освітньої програми «Медицина» відповідно до Стандарту вищої освіти зі спеціальності 222 Медицина галузі знань 22 Охорона здоров'я для другого (магістерського) рівня вищої освіти, введеного в дію наказом МОН №1197 від 08.11.2021 р.

ВСТУП

Програма дисципліни «Латинська мова та медична термінологія» складена відповідно до порядку підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня освіти у вищих медичних навчальних закладах освіти України у відповідності до вимог кредитно-трансферної системи організації навчального процесу ECTS, заснованої на поєднанні технологій навчання за розділами та залікових кредитів оцінки – одиниць виміру навчального навантаження здобувача освіти, необхідного для засвоєння дисципліни або її розділу. Вивчення дисципліни «Латинська мова та медична термінологія» для медиків являє собою адаптовану до потреб медицини модель університетського курсу латинської мови.

Дисципліна є обов'язковим компонентом освітньо-професійної програми «Медицина» циклу фундаментальної підготовки магістра медицини, розрахована на 3 кредити, які здобувачі освіти засвоюють протягом першого та другого семестрів на першому році навчання.

Основним фокусом програми є отримання знань з дисципліни «Латинська мова та медична термінологія», вивчення якої необхідне для успішного засвоєння професійних дисциплін та підготовки високого рівня фахівців медичних спеціальностей. Предметним напрямком програми є латинські медичні терміни та новітні міжнародні номенклатури. Програма орієнтована на отримання знань основних розділів курсу та формування практичних навичок та вмінь вільного володіння лексичним матеріалом, перекладу багатослівних термінів, структурного та семантичного аналізу термінів-комполітів.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є основи нормативної граматики латинської мови, структура та семантика лексичних одиниць основних розділів курсу міжнародної медичної термінології (анатоми-гістологічної, фармацевтичної, хімічної, клінічної) і міжнародних номенклатур. Одним із обов'язкових аспектів вивчення дисципліни є гуманітарний напрямок, який передбачає засвоєння латинських афоризмів і сталих медичних висловів.

Міждисциплінарні зв'язки.

Успішне засвоєння навчального матеріалу та опанування компетентностями базується на знаннях з таких дисциплін як «Українська мова», «Іноземна мова», «Біологія», «Хімія», «Історія».

Дисципліна передбачає інтеграцію здобутих знань з дисциплінами «Анатомія людини», «Гістологія, цитологія та ембріологія», «Медична біологія», «Мікробіологія, вірусологія та імунологія», «Патоморфологія», «Патофізіологія», «Фармакологія», клінічними дисциплінами, дисциплінами хімії та іноземними

мовами, оскільки грецько-латинські терміноелементи складають семантичне гніздо медичних терміносистем сучасних європейських мов.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни є отримання та засвоєння знань основ граматики латинської мови та формування практичних навичок вільного володіння професійним термінологічним лексичним матеріалом (переклад багатослівних термінів, структурний та семантичний аналіз термінів-комполітів).

Кінцеві цілі дисципліни: вміння коректно використовувати грецько-латинські анатомічні, гістологічні, фармацевтичні та клінічні терміни у практичній діяльності фахівця.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни “Латинська мова та медична термінологія” є: оволодіння навичками фонетики, орфографії, орфоєпії, морфології, нормативної граматики, елементами синтаксису латинської мови та міжнародного латинськомовного термінотворення, засвоєння терміноелементів старогрецької мови та лексем латинської мови у межах спеціальної медичної термінології, формування клінічного мислення.

1.3 Компетентності та результати навчання, формуванню яких сприяє дисципліна (взаємозв’язок з нормативним змістом підготовки здобувачів вищої освіти, сформульованим у термінах результатів навчання у Стандарті).

Згідно з вимогами Стандарту дисципліна забезпечує набуття студентами **компетентностей:**

– *Інтегральна (ІК):*

здатність розв’язувати складні задачі, у тому числі дослідницького та інноваційного характеру у сфері медицини. Здатність продовжувати навчання з високим ступенем автономії.

– *Загальних (ЗК):*

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 2. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 4. Знання та розуміння предметної галузі та розуміння професійної діяльності.

ЗК 10. Здатність використовувати інформаційні і комунікаційні технології.

ЗК 11. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

– *Спеціальних (Фахових) (СК):*

СК 1. Здатність збирати медичну інформацію про пацієнта і аналізувати клінічні дані.

СК 16. Здатність до ведення медичної документації, в тому числі електронних форм.

СК 21. Зрозуміло і неоднозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію з проблем охорони здоров’я та дотичних питань до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються.

Деталізація компетентностей відповідно до дескрипторів НРК подається у формі «Матриці компетентностей».

Матриця компетентностей

Класифікація компетентностей за НРК	Знання	Уміння	Комунікація	Автономія та відповідальність
Інтегральна компетентність				
<i>(ІК).</i> здатність розв'язувати складні задачі, у тому числі дослідницького та інноваційного характеру у сфері медицини. Здатність продовжувати навчання з високим ступенем автономії.				
Загальні компетентності				
<i>ЗК 1.</i> Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.	Знати способи аналізу, синтезу інформації для подальшого навчання.	Вміти проводити когнітивний аналіз та синтез інформації.	Встановлювати відповідні зв'язки для досягнення цілей.	Нести відповідальність за своєчасний аналіз та синтез фахової інформації з урахуванням особистісних якостей, самовдосконалення і самовиховання.
<i>ЗК 2.</i> Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.	Знати сучасні способи та засоби набуття базових знань професійної діяльності.	Вміти придбати сучасні знання з новітніх джерел з фаху.	Встановлювати відповідні зв'язки сучасних знань для досягнення цілей.	Нести відповідальність за своєчасне набуття сучасних знань з урахуванням особистісних якостей, самовдосконалення і самовиховання.
<i>ЗК 3.</i> Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.	Знати терміни новітніх номенклатур (анатомічної, гістологічної, фармацевтичної, хімічної, клінічної).	Вміти практично застосовувати набуті базові знання новітніх номенклатур в процесі навчання та професійній діяльності.	Застосовувати знання новітніх номенклатур для міжособистісної комунікації з колегами-студентами, викладачами, лікарями у практичній діяльності.	Нести відповідальність за професійне становлення з урахуванням особистісних якостей, самовдосконалення і самовиховання.
<i>ЗК 4.</i> Знання та розуміння предметної галузі та розуміння професійної діяльності.	Мати спеціалізовані концептуальні знання анатомічної, гістологічної, фармацевтичної, хімічної та клінічної термінології,	Вміти безпомилково застосовувати медичні терміни при розв'язуванні складних задач і проблеми, які виникають у професійній	Зрозуміти і недвозначно донесення власних висновків, знань та пояснень, які містять обґрунтування, до фахівців та	Відповідати за прийняття рішень у складних умовах та невизначених умовах.

	набуті у процесі навчання.	діяльності.	нефахівців.	
<i>ЗК 10.</i> Здатність використовувати інформаційні і комунікаційні технології.	Мати достатні знання в галузі інформаційних і комунікаційних технологій, що застосовуються у професійній діяльності.	Вміти використовувати інформаційні та комунікаційні технології у професійній галузі, аналізувати інформацію і працювати з різними інформаційними системами, користуватися засобами електронної пошти та інших хмарних технологій для збереження та відправлення інформації.	Міжособистісна взаємодія: комунікація зі студентами, колегами, викладачами, науковою спільнотою Суб'єкт-об'єктна взаємодія: використання навчального лексико-граматичного матеріалу.	Нести відповідальність за розвиток професійних знань та умінь та впорядкування отриманих знань у сучасній системі інформаційного забезпечення.
<i>ЗК 11.</i> Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.	Знати види та способи використання сучасних комп'ютерних та інформаційних технологій з метою виконання навчальних та професійних завдань: здійснення перекладу; пошук навчальної інформації; проведення наукового дослідження.	Вміти використовувати інформаційні технології, рекомендовані електронні словники під час виконання домашніх завдань, перекладу та читання оригінальної науково-медичної літератури; використовувати віртуальні навчальні ресурси з метою пошуку інформації навчального характеру; використовувати мультимедійні презентації під час представлення результатів дослідження.	Використовувати інформаційні та комунікаційні технології у професійній діяльності для пошуку та аналізу професійної інформації.	Нести відповідальність за своєчасне набуття сучасних знань та професійне становлення з урахуванням особистісних якостей, самовдосконалення і самовиховання.

Спеціальні (фахові) компетентності				
<i>СК 1.</i> Здатність збирати медичну інформацію про пацієнта і аналізувати клінічні дані.	Знати номені спеціалізованих сучасних номенклатур, стандартних методик обстеження; алгоритмів діагностики захворювань.	Вміти коректно застосовувати термінологію при формулюванні діагнозів, методик обстежень, призначень.	Зрозуміле і недвозначне донесення власних висновків, знань та пояснень, які містять обґрунтування, до фахівців та пацієнта.	Нести відповідальність за якісний збір отриманої інформації про пацієнта та аналіз клінічних даних.
<i>СК 16.</i> Здатність до ведення медичної документації, в тому числі електронних форм.	Знати основні положення щодо структури та вимог оформлення медичної документації.	Вміти вести медичну документацію щодо пацієнта (карту амбулаторного/стаціонарного хворого тощо), в тому числі електронну форму.	Встановлювати відповідні зв'язки з фахівцями та пацієнтом для досягнення цілей.	Нести відповідальність за правильне ведення медичної документації.
<i>ФК 21.</i> Зрозуміло і неоднозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію з проблем охорони здоров'я та дотичних питань до фахівців і нефажівців, зокрема до осіб, які навчаються.	Мати спеціалізовані знання новітніх термінологій для зрозумілої і коректної аргументації власних висновків з питань охорони здоров'я.	Вміти коректно застосовувати медичну термінологію при формулюванні знань з фаху, власних висновків, діагнозів, методик обстежень, призначень.	Зрозуміле і недвозначне донесення власних висновків, знань та пояснень, які містять обґрунтування, до фахівців та нефажівців.	Нести відповідальність за якісний збір інформації, прийняття обґрунтованих власних висновків і рішень з проблем охорони здоров'я.

Результати навчання:

Інтегративні кінцеві програмні результати навчання, формуванню яких сприяє навчальна дисципліна (згідно ОПП 222 «Медицина»).

ПРН 1. Мати ґрунтовні знання із структури професійної діяльності. Вміти здійснювати професійну діяльність, що потребує оновлення та інтеграції знань. Нести відповідальність за професійний розвиток, здатність до подальшого професійного навчання з високим рівнем автономності.

ПРН 2. Розуміння та знання фундаментальних і клінічних біомедичних наук, на рівні достатньому для вирішення професійних задач у сфері охорони здоров'я.

ПРН 3. Спеціалізовані концептуальні знання, що включають наукові здобутки у сфері охорони здоров'я і є основою для проведення досліджень, критичне осмислення проблем у сфері медицини та дотичних до неї міждисциплінарних проблем.

ПРН 21. Відшуковувати необхідну інформацію у професійній літературі та базах даних інших джерелах, аналізувати, оцінювати та застосовувати цю інформацію.

ПРН 25. Зрозуміло і однозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію з проблем охорони здоров'я та дотичних питань до фахівців і нефахівців.

ПРН 27. Вільно спілкуватися державною та англійською мовою, як усно так і письмово для обговорення професійної діяльності, досліджень та проєктів.

Результати навчання для дисципліни.

Згідно із вимогами до другого (магістерського) рівня вищої освіти та освітньо-професійної програми «Медицина» здобувачі освіти повинні:

знати:

- графіку літер латинського алфавіту; графічну передачу дифтонгів, грецьких диграфів, буквосполучень;
- граматичні категорії та правило словникової форми іменників та прикметників;
- парадигми іменників I–V відмін, родові закінчення, винятки;
- характеристику прикметників I–II груп;
- алгоритм узгодження прикметників з іменниками;
- особливості іменників третьої відміни (типи відмінювання, родові закінчення, винятки щодо роду);
- іменники грецького походження середнього роду на “ma”, жіночого роду на “sis” та їх вживання в термінах;
- дієприкметники теперішнього часу активного стану, сталі вислови;
- алгоритм утворення термінів по типу узгодженого/неузгодженого означення;
- грецькі та латинські антонімічні та синонімічні префікси та суфікси;
- назви лікарських форм;
- дієслова у наказовому способі;
- спеціальні рецептурні формулювання;
- назви лікарських рослин та органів рослин;
- особливості перекладу хімічних термінів;
- частотні відрізки у тривіальних назвах лікарських засобів;
- найбільш вживані прийменники;
- грецько-латинські лексичні еквіваленти і терміноелементи, які утворюють тематичні ряди;
- терміни-композиції, що складаються з кореневих і афіксальних словотворчих елементів;
- клінічні діагнози з основних галузей медицини.

уміти:

- вільно читати латинський текст;
- правильно відображати на письмі звуки латинського алфавіту та латинізованих медичних термінів.
- правильно передавати в медичних термінах грецькі буквосполучення;
- вільно володіти лексичним матеріалом і класифікувати слова за відмінами з метою коректного вживання відмінкових закінчень;
- перекладати анатома–гістологічні терміни з лексикою різних відмін, перш за все termini generales за валентністю та з урахуванням принципу сполучення з іншими словами в структурі багатослівних термінів;

- вільно конструювати анатомо–гістологічні терміни на основі набутих граматичних знань;
- застосувати правила виписування рецептів при перекладі і розв’язанні рецептурних задач;
- довести до автоматизму написання назв фармацевтичних препаратів, які містять спеціалізовану фармакологічну, терапевтичну, хімічну та іншу інформацію;
- довести до автоматизму аудіювання та письмове відтворення термінів-комполітів грецько–латинського походження;
- вільно перекладати клінічні діагнози головних медичних галузей – терапії, хірургії, нервових хвороб, інфекційних хвороб, гінекології тощо.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин, 3 кредити ЄКТС.

Програма вивчення дисципліни структурована у 2 модулі.

Обсяг навчального навантаження здобувача освіти описаний у кредитах ЄКТС (залікових кредитах, які зараховуються здобувачам освіти при успішному складанні підсумкового контролю засвоєння матеріалу (диференційованого заліку).

Вивчення навчальної дисципліни здійснюється в 1-2 семестрах.

Структура навчальної дисципліни	Кількість годин				Рік навчання	Вид контролю
	Всього годин /кредитів ЄКТС	Аудиторних		СРС		
		Лекцій	Практичних занять			
Кредитів ЄКТС	90 годин / 3 кредити	-	64	26	1	
Модуль 1. Лексико–фонетичне і граматико–синтаксичне забезпечення теми “Фонетика. Структура анатомо–гістологічних термінів”. <i>Змістових модулів 3</i>	45 годин / 1,5 кредити	–	32	13		ПК - залік
Модуль 2: Лексико – синтаксичне забезпечення теми “Фармацевтична термінологія”. Лексичне та аналітико-синтаксичне опрацювання теми “Клінічна термінологія”. <i>Змістових модулів 3</i>	45 годин / 1,5 кредити	–	32	13		ПК – диференційований залік

Примітка : 1 кредит ЄКТС становить 30 академічних годин.

Аудиторне навантаження становить 71, 11%, СРС- 28,89%.

Модуль 1. Лексико–фонетичне і граматики–синтаксичне забезпечення теми “Фонетика. Структура анатомо–гістологічних термінів”.

Змістовий модуль 1. Фонетика. Морфологія. Системне вивчення іменників I–V відмін і прикметників I–III відмін як засіб побудови анатомо–гістологічних термінів.

Тема 1. Лінгвокультурологічний феномен класичних мов у процесі формування і становлення новітніх міжнародних медичних терміносистем.
Фонетика. Правила вимови. Іменник. Граматичні категорії. Словникова форма латинських іменників.

Тема 2. Фонетика. Наголос. Грецькі корені та префікси, що пишуться через “y”.

Тема 3. Морфологія. Іменник. Визначення відмін, основи, роду іменників. Відмінкові закінчення іменників I–V відмін. Відмінювання іменників I–V відмін. Функції іменників у складі анатомічних термінів.

Тема 4. Морфологія. Прикметник. Дві групи прикметників. Функції прикметників у складі анатомічних термінів.

Тема 5. Морфологічна і синтаксична структура дво- і кількаслівних анатомічних термінів з різними типами означень.

Тема 6. Ступені порівняння латинських прикметників. Вживання ступенів порівняння в анатомічних термінах.

Тема 7. Морфолого-синтаксичний аналіз багатослівних анатомічних термінів з різними типами означень.

Змістовий модуль 2. Іменники третьої відміни. Узгодження прикметників з іменниками третьої відміни.

Тема 8. Третя відміна іменників. Загальні відомості. Чоловічий рід іменників третьої відміни.

Тема 9. Жіночий рід іменників третьої відміни.

Тема 10. Середній рід іменників третьої відміни.

Тема 11. Узгодження прикметників з іменниками третьої відміни.

Морфолого-синтаксичний аналіз анатомічних термінів з різними типами означень.

Найчастіше вживані скорочення в анатомічній термінології.

Змістовий модуль 3. Термінологічний словотвір. Словотворення за допомогою префіксів.

Тема 12. Термінологічний словотвір. Морфологічний спосіб творення слів.

Словотворення за допомогою префіксів, частина I (in, im, ante, pre).

Тема 13. Словотворення за допомогою префіксів, частина II (inter, meso, retro, re).

Тема 14. Словотворення за допомогою суфіксів. Структурний аналіз та утворення термінів-комполітів.

Тема 15. Систематизація вивчення принципів міжнародного термінотворення анатомо-гістологічних термінів. Переклад та морфолого-синтаксичний аналіз анатомічних термінів з різними типами означень.

Модуль 2. Лексико–синтаксичне забезпечення теми “Фармацевтична термінологія”. Лексичне та аналітико-синтаксичне опрацювання теми “Клінічна термінологія”.

Змістовий модуль 4. Лексичне забезпечення вивчення теми “Рецептура”. Поняття про рецепт. Державна Фармакопея.

- Тема 1. Фармацевтична термінологія. Номенклатура лікарських засобів. Наказовий спосіб дієслів. Назви лікарських форм.
- Тема 2. Рецепт. Структура рецепта. Правила виписування рецептів.
- Тема 3. Моделі рецептурних приписів. Рецептурні формулювання для позначення лікарських форм при виписуванні рецептів розгорнутим способом.
- Тема 4. Ботанічна номенклатура. Назви лікарських рослин, найбільш вживаних у медицині. Назви органів рослин. Назви олій. Тверді лікарські форми. Способи виписування.
- Тема 5. Рецептурні формулювання для позначення упакування лікарських форм або спеціального призначення ліків. Спеціальні рецептурні вислови. Частотні відрізки у назвах вуглеводних радикалів, з хімічним значенням та терапевтичного, анатомічного, фізіологічного і фармакологічного характеру. М'які лікарські форми. Способи виписування.
- Тема 6. Частотні відрізки в тривіальних назвах лікарських засобів. Рідкі лікарські форми. Способи виписування.
- Тема 7. Числівник. Числівники-префікси латинського та грецького походження. Скорочення в рецептах. Виписування рецептів на різноманітні лікарські форми.

Змістовий модуль 5. Хімічна номенклатура латинською мовою.

- Тема 8. Хімічна номенклатура латинською мовою. Назви хімічних елементів, кислот, оксидів, пероксидів, закисів.
- Тема 9. Назви солей. Назви етерів.

Змістовий модуль 6. Клінічна термінологія.

- Тема 10. Клінічна термінологія. Структура клінічних термінів. Грецько-латинські дублетні позначення органів, частин тіла. Грецькі терміноелементи зі значенням вчення, наука, методи діагностичного обстеження. Клінічні діагнози (інфекційні хвороби).
- Тема 11. Утворення термінів-назв хвороб запального, незапального та пухлинного характеру. Грецько-латинські дублетні позначення органів. Грецькі терміноелементи, які позначають патологічні зміни органів і тканин, терапевтичні та хірургічні способи лікування. Клінічні діагнози (внутрішні хвороби, оториноларингологія).
- Тема 12. Грецько-латинські дублетні позначення тканин, органів, секретів та ін. Систематизація грецько-латинських дублетних позначень. Клінічні діагнози (хірургія, офтальмологія).
- Тема 13. Окремі терміноелементи, які позначають функціональні та патологічні процеси, стани. Клінічні діагнози (фтизіатрія, акушерство і гінекологія).
- Тема 14. Окремі терміноелементи, які означають фізичні властивості, якості. Систематизація окремих терміноелементів. Конструювання клінічних термінів-комполітів. Клінічні діагнози (нервові хвороби).
- Тема 15. Структурний аналіз і конструювання клінічних термінів. Переклад клінічних діагнозів різних галузей медицини.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	Денна форма			
	Всього	у тому числі		
		Лекції	Практичні заняття	СРС
1	2	3	4	5
Модуль 1. Лексико-фонетичне і граматико-синтаксичне забезпечення теми “Фонетика. Структура анатоμο-гістологічних термінів”.				
Змістовий модуль 1. Фонетика. Морфологія. Системне вивчення іменників I–V відмін і прикметників I–III відмін як засіб побудови анатоμο-гістологічних термінів.				
Тема 1. Лінгвокультурологічний феномен класичних мов у процесі формування і становлення новітніх міжнародних медичних терміносистем. Фонетика. Латинський алфавіт. Правила вимови голосних, дифтонгів, приголосних, диграфів, буквосполучень. Іменник. Граматичні категорії. Словникова форма латинських іменників.	2,5	-	2	0,5
Тема 2. Фонетика. Наголос. Довгота та короткість складу. Правила постановки наголосу. Вступ до медичної термінології. Поняття “науковий термін”. Структура анатоμο-гістологічних термінів. Грецькі корені та префікси, що пишуться через “у”.	2,5	-	2	0,5
Тема 3. Морфологія. Іменник. Визначення відмін, основи, роду іменників. Відмінкові закінчення іменників I-V відмін. Відмінювання іменників I-V відмін. Функції іменників у складі анатомічних термінів (АТ). Неузгоджене означення, способи перекладу	2,5	-	2	0,5
Тема 4. Прикметник. Граматичні категорії. Словникова форма. Дві групи прикметників. Відмінювання прикметників. Узгодження прикметників з іменниками. Функції прикметників у складі анатомічних термінів.	2,5	-	2	0,5
Тема 5. Морфологічна і синтаксична структура дво- і кількаслівних анатомічних термінів з різними типами означень.	2,5	-	2	0,5
Тема 6. Ступені порівняння латинських прикметників. Вживання ступенів порівняння в анатомічних термінах. СРС. Ступені порівняння латинських прикметників, що не мають звичайного ступеня порівняння та утворюються від різних основ.	1	-	-	1
Тема 7. Морфолого-синтаксичний аналіз анатомічних термінів. СРС. Морфолого-синтаксичний аналіз багатослівних (7-9) анатомічних термінів з різними типами означень.	1	-	-	1
Разом за змістовим модулем 1	19,5	-	14	5,5

Змістовий модуль 2. Іменники третьої відміни. Узгодження прикметників з іменниками третьої відміни.				
Тема 8. Третя відміна іменників. Загальні відомості. Визначення основи, типи відмінювання, парадигми всіх родів. Чоловічий рід іменників третьої відміни. Винятки з чоловічого роду. Узгодження прикметників з іменниками чоловічого роду. Морфолого-синтаксичний аналіз анатомічних термінів.	2,5	-	2	0,5
Тема 9. Жіночий рід іменників третьої відміни. Винятки з жіночого роду. Особливості відмінювання іменників грецького походження на "sis". Узгодження прикметників з іменниками жіночого роду третьої відміни. Морфолого-синтаксичний аналіз анатомічних термінів.	2,5	-	2	0,5
Тема 10. Середній рід іменників третьої відміни. Винятки з середнього роду. Особливості відмінювання деяких іменників середнього роду (vas, gramma etc). Морфолого-синтаксичний аналіз анатомічних термінів.	2,5	-	2	0,5
Тема 11. Узгодження прикметників з іменниками третьої відміни. Морфолого-синтаксичний аналіз анатомічних термінів з різними типами означень. Особливості перекладу анатомічних термінів. Найчастіше вживані скорочення в анатомічній термінології. СРС. Особливості відмінювання іменників грецького походження третьої відміни.	2,5	-	2	0,5
	1	-	-	1
Разом за змістовим модулем 2	11	-	8	3
Змістовий модуль 3. Термінологічне словотворення. Словотворчі афікси латинського та грецького походження. Семантична структура медичних термінів.				
Тема 12. Термінологічний словотвір. Морфологічний спосіб творення слів. Поняття про афікс, флексію, твірну основу, похідну основу. Словотворення за допомогою префіксів, частина I (in, im, ante, pre).	2,5	-	2	0,5
Тема 13. Словотворення за допомогою префіксів, частина II (inter, meso, retro, re). Аналіз термінів-комполітів.	2,5	-	2	0,5
Тема 14. Словотворення за допомогою суфіксів. СРС. Структурний аналіз та утворення термінів-комполітів.	2,5	-	2	0,5
	1	-	-	1
Тема 15. Систематизація вивчення принципів міжнародного термінотворення анато-гістологічних термінів. СРС. Переклад анатомічних термінів з різними типами означень.	2,5	-	2	0,5
	1	-	-	1
Разом за змістовим модулем 3.	12	-	8	4
Проміжний контроль засвоєння лексико-фонетичного	2,5	-	2	0,5

і граматико–синтаксичного забезпечення знань модуля I - залік.				
Разом годин за I модуль	45	-	32	13
Аудиторне навантаження 71, 11%, СРС- 28,89%.				
Модуль 2. Лексико – синтаксичне забезпечення теми “Фармацевтична термінологія”. Лексичне та аналітико – синтаксичне опрацювання теми “Клінічна термінологія”.				
Змістовий модуль 4. Лексичне забезпечення вивчення теми “Рецептура”. Державна Фармакопея. Назви та способи випускання твердих, м’яких, рідких лікарських форм. Наукові та тривіальні назви лікарських засобів. Світова синонімія. Рецепт. Правила виписування рецептів. Сучасні приписи таблеток, драже, супозиторіїв, очних плівок та ін. Умовний спосіб дієслів: третя особа однини та множини. Рецептурні формулювання для позначення лікарських форм при традиційному виписуванні ліків. Спеціальні рецептурні вислови. Частотні відрізки у назвах препаратів, що вказують на хімічний склад, терапевтичну та фармакологічну дію та джерело отримання.				
Тема 1. Фармацевтична термінологія. Рецепттура. Номенклатура лікарських засобів. Дієслово, граматичні категорії. Наказовий спосіб. Дійсний спосіб теперішнього часу активного і пасивного стану. Транслітерація тривіальних назв лікарських засобів. Назви лікарських форм. СРС. Дієслово. Умовний спосіб теперішнього часу активного і пасивного станів.	2,5 0,5	- -	2 -	0,5 0,5
Тема 2. Рецепт. Структура рецепта. Граматична структура рецептурного рядка. Правила виписування рецептів.	2,5	-	2	0,5
Тема 3. Моделі рецептурних приписів. Скорочені та розгорнуті рецептурні приписи таблеток, драже, супозиторіїв, очних плівок. Рецептурні формулювання для позначення лікарських форм при виписуванні рецептів розгорнутим способом.	2,5	-	2	0,5
Тема 4. Вживання ботанічних назв у фармакології. Назва рослини в номенклатурі лікарської сировини. Назви лікарських рослин, найбільш вживаних у науковій медицині. Назви органів рослин. Назви олій. Тверді лікарські форми. Способи виписування. СРС. Ботанічна номенклатура. Біліарність.	2,5 1	- -	2 -	0,5 1
Тема 5. Найбільш вживані прийменники з Accusativus та Ablativus. Рецептурні формулювання для позначення упакування лікарських форм або спеціального призначення ліків. Спеціальні рецептурні вислови. Частотні відрізки у назвах вуглеводних радикалів, з хімічним значенням та терапевтичного, анатомічного, фізіологічного і фармакологічного характеру. М’які лікарські форми. Способи виписування.	2,5	-	2	0,5
Тема 6. Частотні відрізки в тривіальних назвах лікарських засобів. Рідкі лікарські форми. Способи виписування.	2,5	-	2	0,5
Тема 7. Числівник. Числівники-префікси латинського та грецького	2,5	-	2	0,5

походження. Скорочення в рецептах. СРС. Виписування рецептів на різноманітні лікарські форми.	2	-	-	2
Разом за змістовим модулем 4	21	-	14	7
Змістовий модуль 5. Міжнародна латинська хімічна номенклатура.				
Тема 8. Хімічна номенклатура латинською мовою. Назви хімічних елементів, кислот, оксидів, пероксидів, закисів.	2,5	-	2	0,5
Тема 9. Хімічна номенклатура. Назви солей. Солі оксигеновмісних кислот. Кислі та основні солі. Солі безоксигенних кислот. Калієві та натрієві солі. Назви етерів.	2,5	-	2	0,5
Разом за змістовим модулем 5	5	-	4	1
Змістовий модуль 6. Клінічна термінологія. Структура клінічних термінів. Словотворення шляхом складання основ. Грецькі терміноелементи, які позначають назви органів і частин тіла, науку, методи діагностичного обстеження, лікування, захворювання, фізичні властивості, патологічні стани та зміни органів і тканин, терапевтичні і хірургічні способи лікування, тканини, секрети, виділення. Найуживаніші суфікси у клінічній термінології. Синтез термінів-комполітів за заданими інформативними морфемами і терміноелементами.				
Тема 10. Клінічна термінологія. Загальні відомості. Структура клінічних термінів. Словотворення шляхом складання основ. Грецько-латинські дублетні позначення органів, частин тіла. Грецькі терміноелементи зі значенням вчення, наука, методи діагностичного обстеження. Клінічні діагнози (інфекційні хвороби).	2,5	-	2	0,5
Тема 11. Суфікси -osis, -iasis, -ismus, -itis, -oma. Утворення термінів назв хвороб запального, незапального та пухлинного характеру. Грецько-латинські дублетні позначення органів. Грецькі терміноелементи, які позначають патологічні зміни органів і тканин, терапевтичні та хірургічні способи лікування. Клінічні діагнози (отоларингологія, внутрішні хвороби).	2,5	-	2	0,5
Тема 12. Грецько-латинські дублетні позначення тканин, органів, секретів та ін. Систематизація грецько-латинських дублетних позначень. Клінічні діагнози (хірургія, офтальмологія).	2,5	-	2	0,5
Тема 13. Окремі терміноелементи, які позначають функціональні та патологічні процеси, стани. Клінічні діагнози (фтизіатрія, акушерство і гінекологія).	2,5	-	2	0,5
Тема 14. Окремі терміноелементи, які означають фізичні властивості, якості. Систематизація окремих терміноелементів. Конструювання клінічних термінів-комполітів. Клінічні діагнози (нервові хвороби).	2,5	-	2	0,5
Тема 15. Структурний аналіз і конструювання клінічних термінів.	2,5		2	0,5

СРС. Переклад клінічних діагнозів різних галузей медицини.	1,5	-	-	1,5
Разом за змістовим модулем 6	16,5	-	12	4,5
Підсумковий контроль засвоєння лексико- фонетичного і граматико–синтаксичного забезпечення знань модуля II – диференційований залік.	2,5	-	2	0,5
Разом годин за II модуль	45	-	32	13
Аудиторне навантаження – 71, 11%, СРС- 28,89%.				
Разом годин	90	-	64	26
Аудиторне навантаження – 71, 11%, СРС- 28,89%.				

4. Теми лекцій. Тематичним планом лекцій не передбачено.

5. Теми практичних занять.

Модуль 1

№ з/п	Тема заняття	К-сть год.
1	Лінгвокультурологічний феномен класичних мов у процесі формування і становлення новітніх міжнародних медичних терміносистем. Фонетика. Латинський алфавіт. Правила вимови голосних, дифтонгів, приголосних, диграфів, буквосполучень. Іменник. Граматичні категорії. Словникова форма латинських іменників.	2
2	Фонетика. Наголос. Довгота та короткість складу. Правила постановки наголосу. Грецькі корені та префікси, що пишуться через “у”.	2
3	Морфологія. Іменник. Визначення відмін, основи, роду іменників. Відмінювання іменників. Функції іменників у складі анатомічних термінів. Неузгоджене означення, способи перекладу.	2
4	Морфологія. Прикметник. Граматичні категорії. Словникова форма. Дві групи прикметників. Відмінювання прикметників. Узгодження прикметників з іменниками. Функції прикметників у складі анатомічних термінів.	2
5	Ступені порівняння латинських прикметників. Вживання ступенів порівняння в анатомічних термінах. Морфологічна і синтаксична структура дво- і кількаслівних анатомічних термінів з різними типами означень.	2
6	Морфолого-синтаксичний аналіз анатомічних термінів. Контроль практичних навичок перекладу та морфолого-синтаксичного аналізу анатомічних термінів з різними типами означень.	2
7	Третя відміна іменників. Загальні відомості. Визначення основи, типи відмінювання, парадигми трьох родів. Чоловічий рід іменників третьої відміни. Винятки з правил щодо іменників чоловічого роду третьої відміни. Морфолого-синтаксичний аналіз анатомічних термінів .	2

8	Жіночий рід іменників третьої відміни. Винятки з правил щодо іменників жіночого роду третьої відміни. Морфолого- синтаксичний аналіз анатомічних термінів.	2
9	Середній рід іменників третьої відміни. Винятки з правил щодо іменників середнього роду третьої відміни. Особливості відмінювання деяких іменників середнього роду третьої відміни (vas, gramma etc.).	2
10	Узгодження прикметників з іменниками третьої відміни. Морфолого-синтаксичний аналіз анатомічних термінів.	2
11	Контроль практичних навичок перекладу анатомічних термінів з лексику іменників та прикметників третьої відміни. Морфолого-синтаксичний аналіз анатомічних термінів. Найчастіше вживані скорочення в анатомічній термінології.	2
12	Контроль практичних навичок морфолого-синтаксичного аналізу анатомічних термінів. Термінологічний словотвір. Морфологічний спосіб творення слів. Поняття про афікс, флексію, твірну основу, похідну основу. Словотворення за допомогою префіксів, частина I (in, im, ante, pre etc.).	2
13	Словотворення за допомогою префіксів, частина II (inter, meso, retro, re etc.). Аналіз термінів-комполітів.	2
14	Словотворення за допомогою суфіксів. Структурний аналіз термінів.	2
15	Утворення термінів-комполітів за заданими морфемами та терміноелементами. Контроль практичних навичок структурного та лексико-семантичного аналізу медичних термінів.	2
16	Проміжний контроль засвоєння лексико-фонетичного і граматико-синтаксичного забезпечення знань модуля I - залік.	2
	Разом годин за I модуль	32
Модуль 2		
17	Фармацевтична термінологія. Рецептатура. Номенклатура лікарських засобів. Дієслово, граматичні категорії. Наказовий спосіб. Транслітерація тривіальних назв лікарських засобів. Назви лікарських форм.	2
18	Рецепт. Структура рецепта. Граматична структура рецептурного рядка. Правила виписування рецептів.	2
19	Моделі рецептурних приписів. Скорочені та розгорнуті рецептурні приписи таблеток, драже, супозиторіїв, очних плівок. Рецептурні формулювання для позначення лікарських форм при виписуванні рецептів розгорнутим способом. Найбільш вживані прийменники з Accusativus та Ablativus.	2

	Спеціальні рецептурні формулювання для позначення упакування лікарських форм або спеціального призначення ліків.	
20	Вживання ботанічних назв у фармакології. Назва рослини в номенклатурі лікарської сировини. Назви лікарських рослин, найбільш вживаних у медицині. Назви органів рослин. Назви олій. Тверді лікарські форми. Способи виписування.	2
21	Частотні відрізки у назвах вуглеводневих радикалів. Деякі частотні відрізки з хімічним значенням. Частотні відрізки терапевтичного, анатомічного, фізіологічного та фармакологічного характеру. М'які лікарські форми. Способи виписування.	2
22	Частотні відрізки в тривіальних назвах лікарських засобів. Рідкі лікарські форми. Способи виписування.	2
23	Числівник. Числівники-префікси латинського та грецького походження. Скорочення в рецептах. Виписування рецептів на різноманітні лікарські форми.	2
24	Контроль практичних навичок лексико–синтаксичного забезпечення теми “Фармацевтична термінологія”. Хімічна номенклатура латинською мовою. Назви хімічних елементів, кислот, оксидів, пероксидів, закисів.	2
25	Хімічна номенклатура. Назви солей. Солі оксигеновмісних кислот. Кислі та основні солі. Назви етерів. Солі безоксигенних кислот. Калієві і натрієві солі. Найменування лікарських препаратів, типові структури, переклад.	2
26	Контроль практичних навичок лексико–синтаксичного забезпечення теми “Хімічна номенклатура латинською мовою”. Клінічна термінологія. Загальні відомості. Структура клінічних термінів. Словотворення шляхом складання основ. Грецько-латинські дублетні позначення органів, частин тіла. Грецькі терміноелементи зі значенням вчення, наука, методи діагностичного обстеження. Клінічні діагнози (інфекційні хвороби).	2
27	Суфікси -osis, -iasis, -ismus, -itis, -oma. Утворення термінів-назв хвороб запального, незапального та пухлинного характеру. Грецько-латинські дублетні позначення органів. Грецькі терміноелементи, які позначають патологічні зміни органів і тканин, терапевтичні та хірургічні способи лікування. Клінічні діагнози (отоларингологія. внутрішні хвороби).	2
28	Грецько-латинські дублетні позначення тканин, органів, секретів та ін. Систематизація грецько-латинських дублетних позначень. Клінічні діагнози (хірургія, офтальмологія).	2
29	Окремі терміноелементи, які позначають функціональні та патологічні процеси, стани.	2

	Клінічні діагнози (фтизіатрія, акушерство і гінекологія).	
30	Окремі терміоеlementи, які означають фізичні властивості, якості. Систематизація окремих терміоеlementів. Конструювання клінічних термінів. Клінічні діагнози (нервові хвороби).	2
31	Контроль практичних навичок лексико – семантичного забезпечення теми “Клінічна термінологія”. Структурний аналіз і конструювання клінічних термінів. Підготовка до підсумкового контролю–диференційованого заліку.	2
32	Підсумковий контроль засвоєння лексико–фонетичного і граматико–синтаксичного забезпечення знань модуля II диференційований залік.	2
	Разом годин за II модуль	32
	Разом годин за дисципліну	64

6. Самостійна робота

№з/п	Тема	К-сть год.
Модуль 1. Лексико–фонетичне і граматико–синтаксичне забезпечення теми “Фонетика. Структура анатомо– гістологічних термінів”.		
1	Підготовка до практичних занять модуля 1. Теоретична підготовка та опрацювання практичних навичок.	8
Опрацювання тем, які не входять до плану аудиторних занять.		
2	Ступені порівняння латинських прикметників, що не мають звичайного ступеня порівняння та утворюються від різних основ.	1
3	Морфолого-синтаксичний аналіз багатослівних (7-9) анатомічних термінів з різними типами означень.	1
4	Особливості відмінювання іменників грецького походження третьої відміни.	1
5	Структурний аналіз та утворення термінів-комполітів.	1
6	Переклад анатомічних термінів з різними типами означень.	1
	Разом за модуль 1	13
Модуль 2. Лексико – синтаксичне забезпечення теми “Фармацевтична термінологія”. Лексичне та аналітико-синтаксичне опрацювання теми “Клінічна термінологія”.		
1	Підготовка до практичних занять модуля 2. Теоретична підготовка та опрацювання практичних навичок.	8
Опрацювання тем, які не входять до плану аудиторних занять.		
2	Ботанічна номенклатура. Біліарність.	1
3	Дієслово. Умовний спосіб теперішнього часу активного і пасивного станів.	0,5
4	Виписування рецептів на різноманітні лікарські форми.	2
5	Переклад клінічних діагнозів різних галузей медицини.	1,5
	Разом за модуль 2	13

7. Індивідуальні завдання

Підготовка доповідей до участі у засіданнях студентського наукового гуртка, студентських наукових конференціях, написання наукових тез за результатами наукового дослідження або огляду наукових джерел з певної проблеми, підготовка та участь у вузівському та Всеукраїнському етапах олімпіади з дисципліни.

8. Завдання для самостійної роботи

Передбачають вивчення додаткових запитань для самостійного опрацювання, які не входять до плану аудиторних занять і забезпечують поглиблене вивчення здобувачами тем в процесі підготовки до практичних занять.

Модуль 1. Лексико–фонетичне і граматико–синтаксичне забезпечення теми “Фонетика. Структура анатомо–гістологічних термінів”.

1. Субстантивація прикметників.
2. Дієприкметник у медичній термінології.
Прикметники грецького походження в анатомічній термінології.
3. Іменники першої грецької відміни в медичній термінології.
4. Префікси синоніми та квазі-синоніми.
5. Іменники третьої відміни грецького походження.
6. Префікси-антоніми в медичній термінології.
7. Префікси-синоніми та квазі-синоніми в медичній термінології.
8. Демінутиви в анатомічній термінології.
9. Латинізми в лексиці європейських мов.
10. Структура назв м'язів за їх функціями.
11. Сучасне життя “мертвої мови”.
12. Латинізми та грецизми в сучасній українській мові.
13. Латинізми та грецизми в сучасних європейських мовах.

Модуль 2. Лексико-синтаксичне забезпечення теми “Фармацевтична термінологія”. Лексичне та аналітико-синтаксичне опрацювання теми “Клінічна термінологія”.

1. Зарубіжні лікарські форми.
2. Міжнародна хімічна номенклатура.
3. Граматичні моделі назв твердих лікарських форм.
4. Граматичні моделі назв м'яких лікарських форм.
5. Граматичні моделі назв рідких лікарських форм.
6. Лікарські форми для дітей.
7. Термінологічна семантика медичних спеціальностей.
8. Латинська мова у сучасному словнику студента-медика.
9. До питання про етимологію латинських назв хірургічного інструментарію та пов'язок.
10. Про міжнародні непатентовані найменування лікарських засобів.
11. Способи утворення назв лікарських засобів.
12. Етимологія назв лікарських рослин.
13. Терміни-фітоніми.
14. Походження медичних символів.

9. Методи навчання

Форма навчання: очна (денна).

Традиційні методи навчання: словесні, наочні, практичні.

Словесні: Методи навчально-пізнавальної діяльності: пояснювально-ілюстративний; проблемного викладу; частково-пошуковий або евристичний, дослідницький.

Методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності: індуктивні і дедуктивні методи навчання, стимулювання і мотивації навчання.

Наочні: методи демонстрації наочних посібників, підручників, таблиць, схем, презентацій; методи ілюстративного моделювання; вибіркова сенсорна демонстрація; робота з дошкою.

Практичні методи: 1) усні завдання; 2) письмові завдання / задачі; 3) ситуаційні задачі; 4) проєкти.

Методи контролю як методи навчання: контролю з боку викладача (індивідуальне та фронтальне опитування), самоконтролю, взаємоконтролю, самокорекції, взаємокорекції.

10. Методи контролю

Рекомендується застосовувати такі засоби діагностики рівня підготовки здобувачів освіти:

Поточний контроль усіх видів робіт теоретичної та практичної підготовки здійснюється на кожному практичному занятті відповідно до конкретних цілей теми. При оцінюванні навчальної діяльності здобувачів освіти перевага надається стандартизованим методам і включає контроль лексичних, граматичних та комунікативних навичок: усну та письмову відповідь на контрольні питання, перевірку виконання самостійної роботи, оцінювання практичних вмінь і навичок виконання структурованих письмових завдань.

Проміжний контроль засвоєння дисципліни-залік. Проміжний контроль зараховується в кінці навчального семестру, якщо ЗО засвоїв певний розділ дисципліни в повному обсязі, про що свідчить поточне оцінювання кожного практичного заняття та відсутність академічної заборгованості.

Підсумковий контроль засвоєння дисципліни проводиться у вигляді диференційованого заліку на останньому практичному занятті на підставі результатів відповіді на типові практично-орієнтовані лексико-фонетичні та морфолого-синтаксичні структуровані завдання білету підсумкового контролю.

11. Форми та методи підсумкового контролю успішності навчання

Проміжний контроль в I семестрі здійснюється у вигляді заліку на останньому практичному занятті.

Підсумковий контроль засвоєння дисципліни проводиться у вигляді диференційованого заліку після вивчення дисципліни у II семестрі.

Методи контролю успішності навчання

- опитування (бліцопитування) та перевірка (вибіркова або фронтальна) теоретичних знань та практичних навичок

- виконання структурованих практично-орієнтованих письмових завдань на перевірку теоретичних знань і практичних навичок.

Критерії та норми оцінки успішності здобувачів освіти

Основні критерії:

- Правильність, повнота та обсяг знань, їх точність;
- Якість відповіді здобувача освіти (обґрунтування, грамотність, чіткість)
- Навички використання теоретичних знань та вмінь.

Орієнтовні норми оцінювання засвоєння теоретичних знань та виконання практичних навичок під час поточного, проміжного та підсумкового контролю.

Оцінювання усної / письмової відповіді під час поточного контролю

Оцінка «**відмінно**» виставляється ЗО, який ґрунтовно і всебічно засвоїв теоретичний матеріал (граматичний та лексичний), логічно й послідовно відтворює його та демонструє на практиці засвоєні теоретичні знання: аналізує текст різного рівня складності з повним розумінням основного змісту, граматично правильно конструює різноманітні моделі багатослівних термінів та термінів-комполітів; вільно перекладає / дає тлумачення тексту, використовуючи різноманітні лінгвістичні засоби, уміє пов'язати матеріал даної теми з вивченими раніше розділами, чітко відповідає на нестандартні питання теми заняття, що свідчить про детальне опрацювання рекомендованої літератури та здатність аналізувати і знаходити інформацію.

Оцінка «**добре**» виставляється ЗО, який знає і добре володіє теоретичним матеріалом, логічно й послідовно його викладає, перекладає / дає тлумачення з повним розумінням тексту, який містить певну кількість незнайомої лексики, про значення якої контекстно можна здогадатися, однак допускає незначні неточності та помилки в логіці або у викладі теоретичного змісту чи аналізу практичних матеріалів.

Оцінка «**задовільно**» виставляється ЗО, який знає базові поняття з вивченої теми, розуміє основний зміст тексту, побудованого на вивченому матеріалі, але відповідаючи, має труднощі при формулюванні відповіді; додаткові питання викликають невизначеність або демонструють відсутність стабільних знань; відповідаючи на запитання практичного характеру, виявляє значні неточності в знаннях.

Оцінка «**незадовільно**» виставляється ЗО, який не оволодіє теоретичними основами теми, допускає грубі помилки, практичні навички перекладу / тлумачення термінів не сформовані, не орієнтується у рекомендованій літературі.

Оцінювання виконання практичних навичок під час поточного контролю

Оцінка «**відмінно**» виставляється ЗО, який при виконанні типових структурованих тестових завдань правильно демонструє необхідні практичні навички аналізу фонетичного, морфологічного та лексико-семантичного аспектів медичних термінів з чіткими формулюваннями відповідей на практичні завдання. Обсяг правильних відповідей 100- 90% на всі завдання.

Оцінка «**добре**» виставляється ЗО, який демонструє виконання практичних навичок в цілому, однак допускає неточності при виконанні практичного завдання, які здатний самостійно виявити і виправити. Обсяг правильних відповідей не менше 90% на всі завдання.

Оцінка «**задовільно**» виставляється ЗО, який розуміє суть практичного завдання, однак зазнає труднощів при його виконанні, не може продемонструвати послідовність практичних навичок та виконати завдання в повному обсязі. Обсяг правильних відповідей не менше 75% на всі завдання.

Оцінка «**незадовільно**» виставляється ЗО, який зазнає знаних труднощів при виконанні практичного завдання, порушує порядок його виконання, правильно розв'язує менше 75% усіх завдань і не може продемонструвати виконання практичних навичок в цілому.

Оцінювання самостійної роботи здобувача освіти

Оцінювання самостійної роботи студента здійснюється під час поточного та підсумкового контролю засвоєння тем відповідного модулю або дисципліни на підставі оцінювання демонстрації виконання практичних навичок, усної відповіді на теоретичне питання, відповідно до тем для самостійного опанування.

Оцінювання індивідуальної роботи здобувача освіти

Оцінювання індивідуальної роботи здійснюють диференційовано (від 6 до 12) за підготовку та презентацію доповідей на засіданнях студентського наукового гуртка, студентських наукових конференціях, написання наукових тез за результатами наукового дослідження або огляду наукових джерел з певної проблеми, підготовку та участь у вузівському та Всеукраїнському етапах олімпіади з дисципліни.

Оцінювання проміжного контролю (залік)

Проміжний контроль зараховується, якщо здобувач освіти засвоїв певний розділ дисципліни в повному обсязі, про що свідчить поточне оцінювання тем кожного практичного заняття.

Оцінювання усної / письмової відповіді під час підсумкового контролю (диференційований залік)

Оцінка «**відмінно**» виставляється ЗО, який дає повну та логічно-послідовну відповідь на питання, під час відповіді демонструє ґрунтовні знання та здатність використовувати теоретичний матеріал на практиці: засвоїв парадигми іменника, прикметника, дієслова, прийменника, числівника (функції та особливості вживання у складі медичних термінів); добре оволодіє медичною (анатомічною, фармацевтичною, клінічною) лексикою; читає та аналізує тексти різного рівня складності з повним розумінням основного змісту; добре засвоїв частотні відрізки, грецькі і латинські словотворчі елементи; граматично правильно конструює різноманітні моделі багатослівних медичних термінів та термінів – композитів; вільно перекладає рецепти, транслітерує номенклатурні найменування, аналізує та отримує інформацію про ЛЗ зі значень частотних відрізків; правильно перекладає / дає тлумачення тексту, використовуючи різноманітні лінгвістичні засоби. Середнє арифметичне за відповіді на кожне завдання становить «5-4,6» і відповідає шкалі оцінок «5» - 71-80 балів.

Оцінка «**добре**» виставляється ЗО, який дає повну та логічно-послідовну відповідь на питання, добре володіє теоретичним матеріалом, але допускає незначні неточності, які виправляє при відповіді на уточнюючі запитання; читає з повним розумінням текст, який містить певну кількість незнайомої лексики, про значення якої контекстно можна здогадатися; знаходить та аналізує потрібну інформацію, користуючись словником; засвоїв парадигму іменників третьої відміни та типи відмінювання; засвоїв систему прикметників 1-2 груп; перекладає

багатослівні медичні терміни із узгодженими та неузгодженими означеннями; знає правила виписування рецептів, сучасні приписи та спеціальні фармацевтичні формулювання; правильно перекладає / дає тлумачення тексту, але робить певні неточності та помилки у викладі теоретичного змісту або виконанні практичних завдань. Середнє арифметичне за відповіді на кожне завдання становить «4,5-3,6» і відповідає шкалі оцінок «4» - 61-70 балів.

Оцінка «**задовільно**» виставляється ЗО, який демонструє знання базових понять та визначень при відповіді на питання, допускає значні неточності або має труднощі при виконанні завдання; ЗО засвоїв лексичний мінімум до теми заняття; читає і розуміє основний зміст тексту, побудованого на вивченому матеріалі; частково розуміє текст, який містить певну кількість незнайомої лексики, про значення якої контекстно можна здогадатися; знає парадигму іменника та прикметника; може перекладати медичні терміни, користуючись таблицею відмінкових закінчень; правильно перекладає / дає тлумачення тексту, але відповідаючи, плутає поняття; додаткові питання викликають невизначеність або демонструють відсутність стабільних знань; відповідаючи на запитання практичного характеру, виявляє неточності в знаннях. Середнє арифметичне за відповіді на кожне завдання становить «3,5-2,6» і відповідає шкалі оцінок «3» - 50-60 балів.

Оцінка «**незадовільно**» виставляється ЗО, який не знає відповіді на одне з питань, допускає грубі помилки при відповіді на питання, не може пояснити базові лінгвістичні поняття та визначення, не знає принципів термінотворення, погано розпізнає та читає латинські медичні терміни; не може відтворити латинські медичні терміни зі складною орфографією, які містять дифтонги, диграфи; знає тільки окремі частотні відрізки, слова та ТЕ термінів-комполітів; не володіє матеріалом курсу; практичні навички у ЗО не сформовані; ЗО не орієнтується у рекомендованій літературі; не знає відповіді на додаткові уточнюючі запитання. Середнє арифметичне за відповіді на кожне завдання становить менше «2,6».

12. Схема нарахування та розподіл балів, які отримують здобувачі освіти

Нарахування балів за проміжний контроль-залік проводять шляхом конвертації середньої арифметичної оцінки поточної успішності здобувача освіти за універсальною 200-бальною шкалою. **Максимальна кількість балів, яку може отримати здобувач освіти за проміжний контроль-залік, – 200 балів. Мінімальна кількість балів становить 122 бали.**

Результати складання ЗО заліку фіксуються у відомості успішності із зазначеною кількістю балів та відміткою «зараховано» або «незараховано». Здобувачу освіти не зараховують проміжний контроль, якщо кількість отриманих балів менше 122, або вивчення модулю дисципліни виконано в неповному обсязі, про що свідчить академічна заборгованість.

Складовими оцінки за дисципліну (диференційований залік) є конвертоване у бали середнє арифметичне поточної успішності за універсальною 120-бальною шкалою (від 72 до 120 балів), бали за підсумковий контроль (від 50 до 80 балів) та індивідуальну роботу (від 6 до 12 балів).

Бали за підсумковий контроль відповідають шкалі оцінок:

оцінка «5» - 71-80 балів

оцінка «4» - 61-70 балів

оцінка «3» - 50-60 балів

Бали за поточну успішність, підсумковий контроль, індивідуальну роботу та традиційна оцінка фіксуються у відомості успішності. Отримані бали відповідають фіксованій шкалі оцінок:

оцінка «5» - 180-200 балів

оцінка «4» - 160-179 балів

оцінка «3» - 122-159 бали

Максимальна кількість балів, яку може отримати здобувач освіти після засвоєння дисципліни, – 200 балів. **Мінімальна кількість балів** становить 122 бали. Отримані бали за дисципліну конвертуються згідно національної шкали та ЄКТС наступним чином:

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
180-200	A	відмінно	зараховано
170-179,99	B	добре	
160-169,99	C		
141-159,99	D	задовільно	
122-140,99	E	задовільно	
0-121,99	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення

Перелік питань до підсумкового контролю знань з дисципліни

Фонетика.

1. Правила вимови голосних, дифтонгів, приголосних, диграфів, буквосполучень.
2. Наголос. Довгота та короткість складу. Правила постановки наголосу.

Морфологія. Іменник.

3. Граматичні категорії.
4. Словникова форма латинських іменників.
5. Визначення відмін, основи, роду іменників.
6. Відмінкові закінчення іменників I-V відмін.
7. Відмінювання іменників I-V відмін.
8. Функції іменників у складі анатомічних термінів.

Прикметник.

9. Граматичні категорії.
10. Словникова форма.
11. Дві групи прикметників.
12. Відмінювання прикметників.
13. Узгодження прикметників з іменниками.

14. Функції прикметників у складі анатомічних термінів.

Третя відміна іменників.

15. Загальні відомості. Визначення основи, типи відмінювання, парадигми іменників трьох родів.

16. Чоловічий рід іменників третьої відміни (закінчення, винятки).

17. Жіночий рід іменників третьої відміни (закінчення, винятки).

18. Середній рід іменників третьої відміни. (закінчення, винятки).

19.. Особливості відмінювання іменників грецького походження на “sis”.

20. Морфолого-синтаксичний аналіз 1-9-слівних анатомічних термінів з різними типами означень.

Термінологічне словотворення.

21. Морфологічний спосіб творення слів.

22. Словотворення за допомогою префіксів (частини I-II).

23. Словотворення за допомогою суфіксів. Суфікси іменників та прикметників.

24. Аналіз термінів-комполітів, записаних латинською та українською мовами.

25. Утворення термінів-комполітів за заданими морфемами та терміноелементами.

Фармацевтична термінологія. Рецептатура. Номенклатура лікарських засобів.

26. Дієслово, граматичні категорії. Наказовий спосіб. Дійсний спосіб теперішнього часу активного і пасивного станів.

27. Транслітерація тривіальних назв лікарських засобів.

28. Назви лікарських форм.

29. Рецепт. Структура рецепта. Граматична структура рецептурного рядка. Правила виписування рецептів.

30. Моделі рецептурних приписів. Скорочені та розгорнуті рецептурні приписи таблеток, драже, супозиторіїв, очних плівок.

31. Рецептурні формулювання для позначення лікарських форм при виписуванні рецептів розгорнутим способом.

32. Ботанічна номенклатура. Біліарність. Вживання ботанічних назв у фармакології. Назва рослини в номенклатурі лікарської сировини. Назви органів рослин.

33. Назви олій.

34. Тверді, м'які та рідкі лікарські форми. Способи виписування.

35. Найбільш вживані прийменники з Accusativus та Ablativus.

36. Рецептурні формулювання для позначення упакування лікарських форм або спеціального призначення ліків. Спеціальні рецептурні вислови.

37. Частотні відрізки в тривіальних назвах лікарських засобів. Грецькі корені і префікси, що пишуться через “у”.

38. Числівник. Числівники-префікси латинського та грецького походження.

39. Скорочення в рецептах.

Хімічна термінологія.

40. Назви хімічних елементів, кислот, оксидів.

41. Назви солей оксигеновмісних кислот.

42. Назви солей безоксигенних кислот.

43. Кислі та основні солі.

44. Назви етерів.

Клінічна термінологія

45. Структурні моделі клінічних термінів.
46. Грецько-латинські дублетні позначення органів, частин тіла, тканин, секретів.
47. Окремі терміноелементи зі значенням вчення, наука, методи діагностичного обстеження, патологічні зміни органів і тканин, терапевтичні та хірургічні способи лікування, функціональні та патологічні процеси, стани, фізичні властивості, якості.
48. Утворення термінів назв хвороб запального, незапального та пухлинного характеру.
49. Клінічні діагнози (інфекційні хвороби, офтальмологія, фтизіатрія, хірургія, отоларингологія, внутрішні хвороби, нервові хвороби, акушерство і гінекологія).
50. Систематизація грецько-латинських дублетних позначень.
51. Систематизація окремих терміноелементів.
52. Структурний аналіз та конструювання клінічних термінів.
53. *Латинська мова як термінологічна субмова сучасної медицини.*
54. *Латинська професійна та гуманітарна фразеологія*

Перелік практичних завдань до підсумкового контролю знань з дисципліни

1. Переклад багатослівних медичних термінів на узгоджені, неузгоджені означення та означення-прикладки без словника.
2. Відмінювання словосполучень із узгодженими та неузгодженими означеннями.
3. Виконання морфолого-синтаксичного аналізу багатослівних медичних термінів.
4. Розпізнавання терміноелементів грецько-латинського походження.
5. Визначення афіксів та семантики термінів за значенням префіксів та суфіксів.
6. Переклад рецептів у повній та скороченій формах із української мови латинською і навпаки.
7. Номенклатура лікарських засобів (визначення частотних відрізків, їх значень та транслітерація тривіальних назв).
8. Переклад клінічних діагнозів головних галузей медицини.
9. Лексичний мінімум до розділів анатомо-гістологічна, фармацевтична та клінічна термінологія.

Навчально-методична документація

1. Розширені тематичні плани практичних занять та організації самостійної роботи).

Методичні рекомендації щодо підготовки до практичних занять.

2. Методичні рекомендації щодо підготовки до практичних занять з латинської мови та медичної термінології для студентів I курсу медичного факультету: посібник / С.І. Тихолаз, Г.Т. Михайлюк, М.Т. Денека, В.В. Швець, О.Ф. Гайдаєнко. – Вінниця: ВНМУ, 2016. – 218 с.

3. Methodological instructions to the practical lessons on Latin Language and the fundamentals of medical terminology for the 1–st year students of medical department: manual / PhD, Associate Professor Sophia I. Tykholaz. – Vinnytsia: National Pirogov Memorial Medical University, 2016. - 86 p.

Методичні рекомендації для самостійної позааудиторної роботи.

4. Методичні рекомендації з організації самостійної позааудиторної роботи студентів I курсу медичного факультету з латинської мови та медичної термінології: посібник / С.І. Тихолаз, О.Ф. Гайдаєнко, Г.Т. Михайлюк, М.Т.

Денека, В.В. Швець, В.Р. Ратова; за заг. ред. д. пед. н., доц. Л.В. Дудікової. – Вінниця: ВНМУ, 2020. – 204 с.

5. Methodological instructions on Latin Language and medical terminology for medical students' individual work (Module I): manual / PhD, Associate Professor Sophia I. Tykholaz, PhD Iryna O. Dubova, Teacher Olena S. Voitsekhivska, Teacher Victoria R. Ratova; edited by doctor of pedagogical sciences, Professor Larysa V. Dudikova. – Vinnytsia: National Pirogov Memorial Medical University, 2022. - 110 p.

6. Methodological instructions on Latin Language and medical terminology for medical students' individual work (Module II): manual / PhD, Associate Professor Sophia I. Tykholaz, PhD Iryna O. Dubova, Teacher Olena S. Voitsekhivska, Teacher Victoria R. Ratova; edited by doctor of pedagogical sciences, Professor Larysa V. Dudikova. – Vinnytsia: National Pirogov Memorial Medical University, 2022. - 149. p.

7. *Методичні рекомендації для викладача щодо проведення практичних занять. Практично-орієнтовані завдання / кейси для поточного контролю та підсумкових занять засвоєння модулів.*

8. Контролюючий матеріал для практичних занять з навчальної дисципліни «Латинська мова та медична термінологія» для здобувачів освіти 1 курсу медичного факультету спеціальностей 222 «Медицина», 228 «Педіатрія» (I модуль): посібник / доц. ЗВО С.І. Тихолаз, ст. викладачі ЗВО О.Ф. Гайдаєнко, Г.Т. Михайлюк, М.Т. Денека; за заг. ред. д.пед. н., проф. ЗВО Л.В. Дудікової. – Вінниця: ВНМУ, 2023.- 137 с.

9. Контролюючий матеріал для практичних занять з навчальної дисципліни «Латинська мова та медична термінологія» для здобувачів освіти 1 курсу медичного факультету спеціальностей 222 «Медицина», 228 «Педіатрія» (II модуль): посібник / доц. ЗВО С.І. Тихолаз, ст. викладачі ЗВО О.Ф. Гайдаєнко, Г.Т. Михайлюк, М.Т. Денека; за заг. ред. д.пед. н., проф. ЗВО Л.В. Дудікової. – Вінниця: ВНМУ, 2023.- 161 с.

10. S.I. Tykholaz. Latin language and the fundamentals of medical terminology (control tests for the students of medical faculty). – Vinnytsya: National Pirogov Memorial Medical University, 2013. – 123 p.

11. *Питання, практично-орієнтовані завдання / кейси проміжного та підсумкового контролю.*

12. *Інтерактивні завдання для самоконтролю через он-лайн сервіс Quizlet:*

<https://quizlet.com/VictoriaRatova/folders/67321305/sets> - 1 семестр

<https://quizlet.com/VictoriaRatova/folders/70380395/sets> - 2 семестр

<https://quizlet.com/VictoriaRatova/folders/63139335/sets> - Клінічна термінологія.

13. *Рекомендована література.*

14. Рекомендована література

Основна:

1. Латинська мова та основи медичної термінології: підручник / Л.Ю. Смольська, П.А. Содомора, Д.Г. Шега та ін.; за ред. Л.Ю. Смольської. – 4-е вид. – К. : ВСВ «Медицина», 2019. – 472 с.

2. Посібник з латинської мови та медичної термінології для студентів медичного та стоматологічного факультетів (розділ “Клінічна термінологія”) / С.І. Тихолаз, М. Т. Денека, Г. Т. Михайлюк, О. Ф. Гайдаєнко. – ВНМУ: Вінниця, 2017. – 172 с.

3. Посібник з латинської мови та основ анатомо-гістологічної термінології для студентів I курсу медичного та стоматологічного факультетів / С.І.Тихолаз, М. Т. Денека, Г.Т. Михайлюк, О.Ф. Гайдаєнко. – ВНМУ: Вінниця, 2013. –180 с.
4. The Latin Language and Medical Terminology Basics: textbook / L.Yu. Smolska, O.H. Pylypiv, P.A. Sodomora et al.; edited by L.Yu. Smolska. – 4th edition. – Kyiv : AUS Medicine Publishing, 2018. – 400 p.
5. Tykholaz S.I. Latin Language and Medical Terminology. – Vinnytsia: “Tvory”, 2020.– 256 p.

Допоміжна:

1. Смольська Л.Ю. Латинська мова та основи медичної термінології: підручник / Л.Ю. Смольська, П.А. Содомора, Д.Г. Шега та ін. – [3-є вид., переробл. і доп.]. – К.: ВСМ «Медицина», - 2016. – 469 с. (національний підручник).
2. Латинська мова та медична термінологія: підручник / Г.Б. Паласюк, Т. В. Саварин, Н.О. Федчишин. – Тернопіль: ТНМУ, 2020. – 548 с.
3. Закалюжний М. М. Клінічна латина з англійськими та українськими відповідниками / М. Закалюжний, М. Андрейчин, Р. Коморовський. - Тернопіль: ТДМУ, 2019. – 832 с.
4. Міжнародна анатомічна термінологія (латинські, українські, російські та англійські еквіваленти) / В.Г. Черкасов, І.І. Бобрик, Ю.Й. Гумінський, О.І. Ковальчук; за ред. В.Г. Черкасова. Київ : «Здоров'я», 2019. – 392 с.
- 5.Чекман І. С. Фармакологія: підручник / І. С. Чекман, Н. О. Горчакова, Л. І. Козак. – Вінниця: Нова книга, 2017. – 784 с.
6. Посібник з латинської мови та основ медичної термінології для студентів медичного та стоматологічного факультетів. Термінологічний словотвір. Афіксальне словотворення / С. І. Тихолаз, М. Т. Денека, М.Г. Стоян, В.О. Карпова, Г.Т. Михайлюк, І. В. Досієнко. – ВНМУ: Вінниця, 2006. – 118 с.
7. Латинсько-український медичний енциклопедичний словник: у 2 т. / укладачі: О.М. Беляєва, В.М. Ждан, А.З. Цісик. –К. : ВСВ «Медицина», Т. 1 (А–М). –2020. – 344 с.; Т. 2 (N–W). – 2020. – 456 с.
8. Англо – Український ілюстрований медичний словник Дорланда: у двох томах / головні редактори П. Джуль, Б. Зіменковський. – [укр. пер. 29-го амер. вид.] – Львів: Вид. дім “Наутилус”, 2018. – Т. I (А–L) - с. 1-1354; Т. II (M–Z) – с. 1355 – 2688.
9. Українсько-латинсько-англійський медичний енциклопедичний словник: у 4 томах / укладачі Л.І. Петрух, І.М. Головка. – К. : ВСВ «Медицина», – Т. 1 (А – Д). – 2012. – 700 с. ; Т. 2 (Е – Н) – 2013. – 744 с. ; Т. 3 (О – С) – 2016. – 744 с.; Т. 4 (Т – Я) – 2016. – 600 с.
10. Словник з анатомо-гістологічної термінології для студентів I курсу медичного та стоматологічного факультетів / С. І. Тихолаз, М. Т. Денека, Г. Т. Михайлюк, О. Ф. Гайдаєнко. – ВНМУ: Вінниця, 2015. – 120 с.
11. The Latin Language and Medical Terminology Basic / [Л. Ю. Смольська, О. Г. Пилипів, П. А. Содомора та ін.]. – [2-е вид.]. – К.: ВСВ “Медицина”, 2012. – 400 с. (національний підручник).
- 12.S.I. Tykholaz. Latin language and medical terminology. – Vinnytsia, 2015. –256 p.
13. S.I. Tykholaz, O.F. Gaydayenko Clinical terminology for medical and dentistry students. – Vinnytsia, 2013. – 56 p.

15. Інформаційні ресурси

1. Електронна адреса сайту університету: <http://vnmui.edu.ua>
2. Електронна адреса сайту бібліотеки університету: <http://library.vnmui.edu.ua>
3. Електронна адреса сайту кафедри: <https://www.vnmui.edu.ua/department/department/61>
4. Google диск:
<https://drive.google.com/drive/folders/1M7mZlnc4h-9BlbjITnKMKTtMTDSHJOGQ>
5. Міністерство освіти і науки України [Електронний ресурс] - Режим доступу:
<http://mon.gov.ua/activity/education/vishha/baza.html>
6. МОЗ України <https://moz.gov.ua/>
7. Центр громадського здоров'я МОЗ України <https://phc.org.ua/kontrol-zakhvoryuvan>
8. Всесвітня організація охорони здоров'я <http://www.who.int/en/>
9. Центр тестування <https://www.testcentr.org.ua/uk/>
10. <http://www.alcuinus.net/ephemeris/medicina.php>
11. Фармацевтична енциклопедія <https://www.pharmencyclopedia.com.ua>